

Samelbd.

0/0

die,

59
ELEMENTA
BASEDOVII
ELEMENTA BARBARIÆ
SPECIMEN POSTERIVS

QVO AD
DECLAMATIONES QVATVOR DIE INSTAVRATIONIS
RELIGIONIS MEMORIAE SACRO

BENIGNE AVDIENDAS

HVMANISSIME INVITAT

CAROLVS HENRICVS SINTENIS

AA. LL. M. LYCEI TORGAVIENS. RECTOR.

TORGAVIÆ, LITERIS RVIDELIANIS.

ELEMENTA

PASSED VII

ELEMENTA BARBARAE

SPECIMEN POSITIVE

DEO ID

DECLARATION OF THE INVENTIONS

ORDIS BARBARAE SACRO

RE HONOR ANDREAS

ET HENRICVS SHYENS

CAROLVS HENRICVS SHYENS

ANNO MDCCLXXII

ANNO MDCCLXXII

Praeter assiduam et diligentem cum Graecorum, tum Romanorum lectionem, qua, cum venerandae illi antiquitatis auctores, iique soli, in rebus humanis vere et exquisite concipiendis, et in iis, quae cogitauerint, eleganter et venuste exprimendis, accuratissimi sint, maxima aetatis scholasticae pars iure continetur, doctrinarum quoque cognitioni optimus quisque scholae magister aditum concedendum putat. Sed maxima cautione, et quasi verecundia quadam, ne, id quod facile accidere potest, plus detrimenti, quam commodi, afferant, ad illas tractandas, progrediendum videtur. Inficeti enim, et cerriti ingenii esset, pueris, prima mentis caligine adhuc obuolutis, linguarumque elementis nutriendis, disciplinas tradere, et magis mihi ridiculum esset, Aristotelem, inter pueros elementarios, res arduas subtiliter tractantem, quam Aesopum, in puerorum turba, nucibus ludentem, cernere. Natura in tribuendis animi dotibus aetati puerili eas largita est, quae doctrinarum percipiendarum grauita-

ti haud pares, discendis vero linguis aptissimae sunt, ita, ut, alio-
ra illi si tradideris, quam pro mentis imbecillitate comprehendi
possint, non solum ipsi naturae repugnes, et omnia faciendo nihil
facias, sed etiam ea consulto dataque opera negligas, quibus com-
pensandis aetas prouectior remissa nimis, et, propter impatien-
tiam, parum dedita est. Neque omnes disciplinae, omni dilectu
et discrimine sublato, sunt admittendae. Praeter religionis san-
ctissimae institutionem, quae, licet breuior, minusque diffusa,
quam in scholis academicis, exquisita tamen, animisque commo-
uendis idonea, sit, vniuersae historiae, geographiae, antiquita-
tum graecarum et romanarum, logices, rhetorices, poeseos, artis-
que criticae, et matheos (magnum multarum scholarum desi-
derium!) elementorum, cognitio in ludis magna sollertia atque
assiduitate est comparanda. Reliquarum omnium, quocunque
nomine insigniantur atque splendeant, et vel ipsius philosophiae,
praecepta, e scholis propulsa, in vitam academicam transferuntur.
Ipse magister sit philosophus, si sapientiae fontes, exponendis au-
ctoribus classicis, aperit, si de iis, quos omnis aetas elegantissimos
putauit, iudicat, si illis imitandis discipulorum ingenia adsuafacit,
si denique virtutis admirationem et amorem, vitii factorumque
improbiorum indignationem et odium inspirat, discipulus vero,
philosophiae studio, imberbis sit philosophus, ut aliquando fiat
infans barbatus. Finis, quem disciplina scholae, tradendis doctri-
nis, propositum habet, hic est, ut, quantum aetatis iuuenilis vires
patiantur, mentis culturam adiuuet, eiusque renebris dissipatis,
venustatis saporem excitet, excitatumque augeat, ad quem con-
sequendum sufficiunt doctrinae, singulae iam nominatae. Sed fe-
re alienum videtur, me de doctrinis altioribus, in scholas recipi-
endis, illarumque constituendis limitibus, tam amplum, tamque
copiosum fuisse, haec potius quaestio est, qua ratione in scholis
sint tractandae? Linguarum studium, quod nemo liquido nega-
bit, sic institui atque dirigi potest, et debet, ut discipuli non in so-
lis

his vocibus et formis loquendi, quae sint tenendae, quae reiciendae; sed etiam, vt, pro multo maiori latiorique humanitatis fundo, in rebus et sententiis; quae ad aliquam partem doctrinae scholasticae, vitamque humanam pertineant, explicandis occurrunt. Permultum certe mentis emendandae, sensusque pulchritudinis augendi interest, qua ratione praeceptor in legendis auctoribus classicis vtatur. Quodsi omnia, quae in illis cum altioribus disciplinis coniunctiora deprehendantur, studiose explicentur, si causas praeceptorum, interioresque recessus perquirat, si discipulos subinde interrogat, an afficiantur, si ipsis iudicium permittat, an, quod sentiant, verum honestumque censeant, si denique iuuenes pulchritudinis gustu imbuit, quaerendo, an ordo, copia, et ornatus adsit, an ipsis placeat, tunc iuuenes quasi verae humanitatis cibo alit, h. e. mentem illorum acuit, firmat, et roborat, sensumque leporis sic nutrit, auget, et inculcat, vt existat elegantia et venustas quaedam, per totam vitam fusa. Nihilo tamen minus ipsae artes, ex quarum fontibus haec omnia, et plura eiusmodi, hauriantur, si continente, neque disrupta serie tractantur, multo frequentiore occasionem praebent, iudicii a corruptelarum sordibus purgandi, omniumque rerum pulchrarum intelligentiae fingendae, vt nihil dicam de ipsa cognitione, quae arctissimo illo artis cuiusdam doctrinarum vinculo, et quasi mutua conglutinatione, multo clarior, firmior, et exquisitior redditur, quam si, subinde insperfae, et velut extra domicilium peregrinantes, et exules, colliguntur. Hinc compendiorum, quae dicuntur, vsus iuuenilis aetatis necessitati concedendum, facilis iudicem. Licet enim non veram doctrinae scientiam, angustiis limitibus inclusam, comprehendant, iisque modo sufficiant, qui secordiae dediti, de augenda eruditione non laborant, tironibus tamen, quia praecipua complectuntur, quibus in vniuersa doctrina intendendus sit animus, et quia memoriae adiuuandae profunt, multum vtilitatis conciliant. Modo haec praeceptor caueat, ne copiosus in

tradendis disciplinis sit, alias nimium temporis linguis discendis
subripiet, neque ieiunus sit, quia institutio, macie quadam et ta-
be laborans, plus obest, quam prodest.

Quae omnia non eo consilio praemonui, vt scholarum ma-
gistris ostenderem, qua via in docendis disciplinis incedere debe-
ant, hoc enim arrogantis, et paedagogico fastu tumidi atque tur-
gidi, non mei, animi esset. Admiranda potius BASEDOVII mei, pa-
nidis suffragio digni Obelisco, sapientia, quae coelo, nescio quo,
delapsa, in tradendis quoque doctrinis, longe faciliorem institu-
tionis scholasticae rationem inuenit, hanc praefatiunculam, qua
omnibus Cosmopolitis commendaretur, huic specimini praemu-
niendam efflagitauit. Nescio, cuius insomnii admonitu inductus,
anxio gemitu, eiulatuque miserabili vociferetur: *equidem humani
generis occupatus* (desideratur praepositio in) *negotiis sum!* (*Εὐρος
ἀλλος Ἡρακλῆς*, quem Deus a Christianis auertat!) *scholarum situs
puluerulentus jacet per secula* (antiquius saecula) *immutus!* in quo
qui spiritum ducunt (hae sint mihi formicae, quia puluis dicebatur
immutus) *virique iuuenesque* (copula quae, sic posita, redolet poe-
sin) *cerebro* (cerebrum pro mente, est vox poetica, vel argentea, et
puluis non tam menti, quam pectori, grauis est) *languent!* Sanae
rationis officina tenaci obducta est incrustamento (elegans vox,
quam BASEDOVIUS meus ipse fecit) *quo* (soloecismus, per quod) *non
permeet nec bonum, nec verum.* *Phrisi* (vox peregrina) *tabescit ani-
morum et fiducia et mutua caritas in ipsis adeo vernantibus* (poetice)
annis. *Heu!* *quam frequentes conspicio adolescentes* (maximae im-
pudentiae calumnia) *bovis quorundie exsecrandis inculcata cum* (de-
leatur cum) *plagis verba repetentes legati diuini* (iocus scurrilis) *vel
viri sapientis*, (nusquam, nisi in persona graui Curatoris Philan-
thropii Dessauiensis) *quo eadem nec* (asper concursus) *intelligent,
nec venerentur, a pugnibus aliquando vindicati magistrorum! — Vos
scholae, sisto reas! vestram tueamini causam! a vobis dico lacerari
huma-*

humanam naturam, animorumque nervos, virili aetate necessarios, non firmari, sed debilitari, atque intercidi! scientiae, (vox, hoc in numero, nuper iam castigata) quorum apud nos et inchoatur, et ab soluitur disciplina, nullis exceptis, omnes omnino sunt — non venient in scholas philosophicas, nisi communia generis humani iudicia — erunt merito suo nihil Ontologia, Cosmologia, Psychologia, a priori deducta — cavebitur, ne disciplina moralis, ut afolet, verbosis sca-teat rerum vulgo notissimarum definitionibus, neque aliis utatur principiis, quam humanae naturae societatisque felicitate — coar-ctabitur logica, et rhetorica scholastica, eliminatis (praeter Varro-nem et Horatium nemo, archaismus est) vocabulis technicis bor-ridis, — babeantur historica nimis generalia pro inanibus, specia-liora (non optima latinitas, peculiaria) pro incertis, certa vero pa-river ac (arque) incerta et ficta, modo sint innoxia incurditate (ut tabulae parturientis) et monitoriis (vox barbara) exemplis plena, pro bonis — legentur tantum poetica, ne poetastrorum (ex officina vocum Basedouiana) tanta sit copia — verum annon ante annos repuerasco? Sane repuerasce, BASEDOVI, aut, portentosa scientiae ostentatione existimationi hominum te venditas, et impudentif-sima iactantia non nisi magna crepas, quid? quod maxime teme-raria intelligentiae simulatione vituperas, quorum cognitio, ut de-ince eulentissime tibi comprobabo, tui ingenii vires longe mul-tumque superat. Haec tamen in transitu (pro tua latinitate, ut abs te intelligar, obiter) sint dicta — noli irasce, hac dextra ean-dem tibi promitto postea modestiam, cui nuper studui!

Promissa enim sunt seruanda. Hinc, KREBSII CELEBERRIMI (cuius excellenti disciplinae, ut gratissimo animo fateor, omnem literarum humaniorum amorem debeo) *Vanno critica in inanes paleas operis elementaris Basedouiani* ad maiorem veritatis tuen-dae ardorem inflammatus, in praesenti mecum constitui, ad alte-ram rationum, pro comprobanda Basedouii barbaria, formam
pro-

progredi, ad illas nimirum, quae ex inconsulta, frigida, atque ie-
iuna doctrinarum pertractatione sunt desumptae. Beniuolentia,
qua prius specimen meum arbitri aequi, vt speraueram, excusa-
runt, confidere me iubet, eosdem prolusionis illius continuatio-
nem, pari assensu, esse excepturos.

Ingenium humanum a labore procliuè est ad ignauiam. Hinc
non est, quod miremur, a BASEDONIO seuera lege sanciri, vt in
linguis non magis, quam in doctrinis, per omnia amoena ambu-
lemus. Omnia, quocunque oculi incidant, multo faciliori eius
disciplina rident, eiusque opera vnus, aut alterius anni angustiis
totum philosophiae, rhetorices, historiae, aliarumque artium, stu-
dium est conclusum. Felicissima, aureisque praestantiora tem-
pora, quae nostrae aetati sunt reseruata! quantum est, quod BA-
SEDOVIO immortalis debeamus! Quamuis vero multo grauiora
adhuc, ad Philanthropium suum exteris commendandum, facta
repraesentatione, literis publicis inferenda promulgandaque curret,
mihi tamen persuasissimum est, eum, doctrinarum quoque ratio-
ne habita, stupendae barbariae felicissimum esse instauratorem.
Quod primum omnium exinde probo, quia immaturis rerum
studiis, suae disciplinae et fidei commissos a linguis discendis a-
uocat. Profecto, quoad longissime potest mens mea memoriam
rerum vltimam respicere, inde vsque repetens, neminem sapien-
tissimorum ad suscipiendam ingrediendamque literarum ratio-
nem principum extitisse inuenio, qui contenderet, initium insti-
tutionis, linguis posthabitis, a doctrinis et disciplinis esse capien-
dum. Omnibus cum Quinctiliano, I, 4. optimo iuuentutis insti-
tuendae magistro, conuenit, *primum in eo puero, qui legendi scri-
bendique adeptus sit facultatem, Grammaticis esse locum*, et, si quid
video, tam puerorum, quam iuuenum, commodis saluberrime
consuluisse, putandi sunt. Nam, vt ab eo incipiam, quod, sine vl-
la inhumanitatis specie, negandum videtur, quis credat, pueros,

in concedendis ingenii viribus, naturam expertos esse. tam benignam, ut ipsis, praeter memoriae felicitatem, et scintillulas quasdam iudicii, largiretur quidquam? *memoria*, inquit Quinctilianus, I, 1. *prope sola est, quae in pueris inuari cura docentium possit.* Dicitur vix potest, quam facilis, agilitate sua, succurrat vocibus, et regulis grammaticis discendis, earumque ieiunitati, quae, adu-
tiori aetate, multo maiori taedio, maiori-que tarditate tractantur. Haec igitur memoriae exercendae opportunitate utendum est, haec virgenda est occasio, et omnia sunt suscipienda, ut memoria magis conualescat! Iudicium, quantum pro exigua tenerimae huius aetatis mensura fieri potest, indagandis regularum causis, et deducendis vocum significationibus, maxime translatis, acuilimarique potest, qui vero, hoc exercendo, memoriam, longe praestantiorē pueritiae facultatem, negligit, is dignus est, quem auitae mulierculae rideant, quarum nulla tam nihil intelligit, ut credat, ingenium vires suas ante maturitatem exferere pro (BASEDOVIANA latinitate, *intellectum venire ante annos.*) Equidem non eo progredior, ut negem, tales filiolos vel subtilissimas, interiorisque doctrinae cuiusdam indolis quaestiones et responsiones, memoriae sic posse infigere, infixasque tam fideliter tenere, ut quavis occasione, in admirationem omnium, qui suco et specie facile decipiantur, memoriter enarrare queant, hoc vero, quod caput omnis institutionis est, nunquam concedam, eosdem puerulos tanta perspicacia, tantoque iudicii acumine, huius conditionis quaestiones percipere, ut integre, distincte, et exquisite illas intellexisse, censi mereantur. Ridiculum est, quod non nisi adolescentiae, vel virilis aetatis robore sustineri potest, id humeris iuuenilibus, vel puerorum, imponere, et, quicquid, resistente et reluctante natura, sic, non solum frustra, sed etiam periculose, suscipitur. Sed largiar, quod nunquam concedendum puto, pueros tanto iudicandi facultatis acumine, tantaque ingenii praestantia et sagacitate excellere, ut difficultates, cum doctrinarum per-
cipi-

icipiendarum cognitione necessario coniunctas, non sentiant, sed
animi attentione non interrupta, quae pueritiae sane non est, su-
perent, nihilo tamen minus nunquam ad partes illius transibo,
qui conducere arbitretur, pueros, primis ineuntis aetatis annis,
artium superiorum cognitione imbui. Argumentorum, quibus
impedior, quo minus facilius atque mollior sim, magna, mihi
saltem, vis esse videtur, prudentiores iudicent, iure illis quid tri-
buam, an non. Alterum est, quia in literis graecis et latinis ad-
huc rudes sunt. Quamquam enim nemo hac opinione tenetur,
vt ipsis vocabulis graecis et latinis, eorumque sono, puerorum
ingenia ad disciplinas praeparari, aptioraque reddi, credat, nam,
qui hoc contendere velit, is mihi multo adhuc felicius sit inge-
nii, quam DAVSIS in explicanda forma literarum hebraicarum,
hoc tamen certissime persuasum habeo, omnes, quanto peritiores
antiquitatis linguarum, lectionisque auctorum classicorum aman-
tiores sint, tanto felicius progressu artibus sublimioribus poliri.
Res enim, quas literarum monumentis consignatas posteritatis
memoriae magni hi viri reliquerunt, et exercitatio illa in exami-
nandis rebus grammaticis, maxime vero studium regularum, ad
scribendum accommodandarum, habent, nescio quam, lenem et
iucundam ingeniorum puerilium agitationem, quae sensim matu-
ritatem adiuuat, quaeque, si fuerit intermissa, hoc detrimenti affert,
vt quodcumque discipuli perceperint, perspicue, eleganter, venu-
ste, et ornate verbis exprimere nequeant. Alterum vero argu-
mentum, quo permotus, etiamsi pueri doctrinarum grauitatem
vincant, institutionem, ab illis incipiendam dissuadeo, ab illarum
illecebris est desumptum. Quaestiones, et res, quae ad philoso-
phiam, aliamque disciplinarum pertinent, vt quaelibet grauior
est, ita maiora habet inuitamenta apud pueros et iuuenes, partim,
propter iactatam grauitatem, partim, ob arrogantiam et temeri-
tatem iudicandi, ad quam pueritia et iuuentus valde procliuus est.
Maxima igitur auiditate, et fame quadam impulsus, verba rerum,
non

non res ipsas, tales infelicissimae institutionis alumni arripiunt, magno sibi honori ducentes, se inter philosophos, quasi in quatuordecim, sedere. Quid inde? his doctrinis relictis, si ad formas nominum et verborum, ad observationes Grammaticorum, qui omnes fere syllabas, singulasque literas, quasi trutina, perpendunt, progredi constitueris, his pusillis et minutis fastidium excitas. Pueruli tui aeris et exacti iudicii, non Priscianum, Donatum, Seruium, aliosque, (multo minus Aristarchi similes) sed Platonem, Aristotelem, Leibnitium, et qui sint reliqui, nominari cupiunt, et, quia nemo illorum se *κακοσέμαχον* putat, hinc multo solidiores cibos concoquendos postulant. Egregie sane! nonne salubrius est, morem maiorum, qui in vniuersum multo minoris apud nos religionis est, quam apud Graecos et Romanos, in pueris formandis receptum retinere, eosque non prius ad interiorum doctrinarum consuetudinem admittere, quam linguis familiariter sint vsi? immaturis rerum studiis quantum detrimenti capit ipsa eruditio! si nemo est, qui neget, ex caliginosissimis barbariae tenebris verae eruditionis lucem hominibus tunc temporis coepisse affulgere, cum linguarum et humanitatis studium ex obliuione et puluere esset protractum, quis dubitet, quin stupor et inscitia, si pueri et iuuenes a linguis tractandis auocentur, sensim redire conentur? linguarum, earumque doctarum, cultura abiecta, si literarum humaniorum splendor obscuratus later, vera eruditio sic agitata concutitur, vt pristina barbaria breui, decem, vel, ad summum, viginti annis, praeteritis, veteres possessiones vt recipiat, necesse sit. Videas igitur, quanta sint BASEDOVII mei merita! inde ab anno sexto aetatis vndique conuocat, colligit, et conscribit discipulos, et institutio eius, vt ex ipso supra audiuius, non solum statim inchoatur doctrinarum cognitione, sed etiam multo insolentiori, quam ferri possit, arrogantia, hanc peruersam, inconfuturam, absouam, et pestiferam disciplinae rationem, pleno ore, praeconis instar, omnibus tantopere comendat, vt omnem pudor

rem exuisse videatur. Nam nisi tales philosophiae Professores si-
bi finxerit, qualis ipse Altonaviae fuit, ubi *linguam latinam uideo*
neglexit, ut vix elocutu (pro elegantia, nuper iam laudata) *facil-*
lima recte et expedite eloqueretur, certe plus concupiuit, quam, ut
risum, naso adunco, captaret, dicendo, suos quinque annorum
filiolos mellitulos longe exquisitiorem naturae animi, eiusque
cum corpore coniunctionis, cognitionem tenere, quam Academi-
arum doctores. Dolendum est, BASEDOVIUM iuris intelligentiae
praecepta non tradere, sic enim puerulos suos, festine odorantes,
Assessores etiam offerre posset Scabinis! Nihil est dementius, im-
modico aestimatore sui, operumque suorum! maiora qui iactat,
quam, aut per se, aut ab ipso, sint praestanda, eum, si prudentio-
ribus, et rei indolem, et virium suarum mensuram diligentissime
considerantibus, annumerari exigit, animi causa ut mihi deligam,
liceat. Sumas tibi filiolum quinque annorum, et exponas illi no-
tionem BASEDOVIANAM: *impetus naturalis, corporis, corpusculorum*
minorum, entium simplicium, in quae tanquam in prima et ultima
elementa resolui debent composita, entis propria existenzia praediti,
et quae sint eiusmodi, legas cum illo regulas BASEDOVI *de cultu-*
ra animi et morum, aut subtilitates illas, quarum ope, differens de-
diuinitate, verum Sophistam agit, quid his omnibus, et innume-
ris aliis, expedies? puer, si de incolis lunae iam audiuit, stupore
abreptus, te ex illa delapsum putabit, praetereaque nihil. A lin-
guis, BASEDOVI, incipias, ne, quod nuper in examine tuo publi-
co (de quo plura videbis infra,) praeter multorum spem opinio-
nemque accidit, pupilli tui WOLKIO pererudito, dicenti quidem:
nunc aueni facere volo, sed asinum linearum descriptione expri-
menti, acclament: ab! non est auis, est asinus, habet duos aures,
et caudam! Sed, ne stomachum tibi faciam, modestiamque vio-
lem, tu ipse egregie ignarus es doctae antiquitatis linguarum,
quod ex miserabili tua latine scribendi ratione, contentu linguae
graecae, et breuiario librorum Sacrorum foederis prioris, omnibus
qui

qui tuis partibus non sine additi, luculenter apparet, hinc elamas: *penes me rerum copia est, reliqui scholarum magistri nil, nisi verba habent!* Recte. Quod ipse non intelligis, in eo scientiae vicariam assumas arrogantiam, et esto magister barbariae! — *Repuerascis!*

Sed quamvis tantus vir linguarum elegantiam, externum tantum et adfcitum eruditionis ornatum, negligat, et in parando ingeniorum pastu, non eiusdem munditiei rationem habeat, quae in apponendis cibus, quibus crassum et pingue corpus alitur, haud negligenter curatur, tamen, si modo rerum ipsarum tam sollicitè conquisita, tam accurata, tamque late diffusa et patente cognitione gaudet, ut neque ipse incertus ubique locorum vagetur, neque institutione plus oblit, quam proficit, non sine fructu scholas aperit. Periculosissimum enim est, magistrum, praestantiae laudibus iactantem, sequi, qui vero eiusdem artis, quam proficitur, exquisita et plena intelligentia est destitutus. Ipse non solum anxia imbecillitatis et ignorantiae conscientia agitur, trepidat, et urubat, angoreque quodam sic constringitur, ut facile confundatur, sed discipuli etiam, qui, praeter eum, cuius responsionibus sciendi cupiditati satisfaciunt, neminem habent, aut mentis coecitate laborantes, omnes errores eius et praedictas opiniones fidelissime arripiunt, aut, eius inscitia inuestigata atque detecta, contemptus signa edunt, saltem fiduciam deponunt. Quibus igitur suffragiis admitteremus BASEDOVIVM meum, doctorem philosophiae, artis oratoriae, et historiae? ego si TAVEMANNVS, in vitam restitutus, essem, et tu, BASEDOVI, esses PAREVS, dicerem: *heus, PAREV, tu sine vlla exceptione, repulsum fers, hac admonitione, ut ipse prius discas, quae tradere velis.* Quae cum non mea, sed TAVEMANNI, sit sententia, non est, quod agrestem, et illiberalem me putes, qui, paganus, ob morum rusticitatem, viri, in tam alto famae gradu collocati, gloriae quid detrahare studeat. Legas, quaeso, TAVEMANN-

MANNI Plaurum, et videbis, vt Rhetores loquuntur, orationis probabilitatem. Ego tamen, pace tua, mi BASEDOVI, stans dicam sequentia: diuidenda est sententia, rogetur primum: *estne BASEDOVIUS philosophus, hoc nomine dignus?* ego contra statuo. Berolinensis bibliothecae critici, quorum laboribus, in campo humanitatis, certe tantum laudis quilibet impertitur, qui, quantum prudentissimis debeat, cognouerit, ad BASEDOVIUM suum, quae de philosopho quodam iudicarunt, accommodari non inique ferent. *Philosophi nomine*, inquit, *dignissimo, si nostra aetate, tot sapientiae radiis collustrata, quilibet leuis, inopia cognitionis depressus, in se ipso sua ponens omnia, nulli disciplinae addictus, inanique loquendi profluentia garrulus, qui omne, quod hominibus sanctum et venerandum sit, impudenti ferocissima, sannionum more, sugillatione conspurcat, insigniri exornarique debet, si illi competit, qui de rebus philosophicis transuerse et oblique, more vetularum, fabulatur, qui subinde quidem nonnullas, easque utiles, obseruatiunculas, inspergit, sed artis, ex obseruationibus singulis vniuersarum enunciationum deducendum, et notionum in simplicissimas et primas partes resoluendum, egregie rudis atque expertus est, tunc sit mihi — philosophus summi ordinis, praestansque omnibus.* BASEDOVII capilli, in philosophorum sedilibus, mihi pari ratione comiti, madentesque cinnorum fimbriae videntur. Queritur, cum tamen nostra aetate, studium philosophiae Aristotelicorum, Scholasticorumque spinis atque dumetis iam dudum purgatum sit, de insipida tenuitatis siccitate, suauitatemque a condimentis desiderat. Hinc reicit omnes notiones, quia in iis perspicacia frustra quaeratur, ridet illarum dissolutionem, quia nugis et crepundiis puerilibus sit annumeranda, contemnit enunciationes, cogitatione recisas, quia inutiles, pleneque diffensionis sint, quarum prauo vsu facile decipiatur, qui in formulam quandam coeco impetu iurare consueuerit, et omnia cognitionis humanae principia, extra omnem dubitationem inter doctos posita, principium repugnantiae, et rationis sufficientis, io

co atque ludibrio habet, quia improvidi et insipientes minus recte iis vti sint. Permulta essent, quae, si refutare tam absurda, iam animus esset, errores hominis in promptu ponerent. Non negarim, notiones, a vitae vtu ac sensibus nimis remotas, ad res agendas difficiliter transferri, illas tironibus, praeter notiones communes, esse scitu superuacuas, et plebi, quae vel in rebus singulis, quas schola concretas vocat, allucinatur, esse obscuras, hoc tamen dixerim, qui artis peritior esse velit, eum scire debere, nos, sine his nugis, quas vocet BASEDOVIUS, de grauissimarum doctrinarum certitudine laborare, probarim, BASEDOVIUM notionem libertatis, et demonstrationem existentiae Dei, principio rationis sufficientis niti, eiusque determinisum, quem vocat, non solum hoc principio fulciri, sed etiam falsis complexionibus aequae aptum esse. Sed quid opus est? ipse BASEDOVIUS ad sensum inscitiae suae iam adeo obduruisse multis videtur, ut non pauci animo eius calidum obductum credant, et ex his, quae attuli, iam satis luculenter apparet, eum non esse philosophum. Rogatur porro: *Estne BASEDOVIUS acutus rhetor?* ego longe alium censeo. Locus ille Ciceronis, qui in Oratore legitur: *indocti et expertes artis plerumque verius et rectius de eloquentia iudicant, quam docti*, si, pro contexta orationis serie, talem vim haberet, ut ad BASEDOVIUM transferri posset, multum commendationis haberet. Illi vero accidit, quod, Ciceronis sententia, doctis accidere solet, ut de sensu pectoris incorrupto non iudicet, quod tamen plerumque de indoctis dici potest, sed ut factum et quaestum in consilium adhibeat. Miserrima quidem est praesens eloquentiae conditio, vel potius eorum, qui eius praeceptis alios imbuere gestiunt. Graeci et Romani rhetorum scholas frequentarunt, aetate iam firmata, qui vero nostris temporibus lectionibus rhetoricis intersunt? multa tamen reperiuntur, quibus vel hodiernus eloquentiae magister iis iuuenibus, qui non solis praeceptis solique institutioni, sed ingenii bonitati, et lectionis diligentiae plurimum tribuunt, vere prodesse

desse possit. BASEDOVIUS vero quid sibi inter rhetores velit, non
video. Nam, ut nihil de peruerſa praeceptorum eius, quae dein-
de iudicanda proponam, indole et ratione decerpam, si verum est,
eloquentiam, eamque veram, sine verborum dilectu, ornatu, at-
que copia, non esse, simpliciter, et sine vllis limitibus, omni ta-
men modestia, contendo, BASEDOVIUM meliorem obmutescendi
et silentii, quam dicendi et orationis, magistrum esse. Nonne
tam horrida, impura, sordida, aspera, grauis, et a politiorum con-
suetudine remota est eius scribendi ratio, ut, quo elegantius et
venustius tu cogitata exprimere, verbaque intelligere didiceris,
eo magis in optatis habeas, ut, in scribendo, similis fiat BASEDO-
VIUS pictoribus Aelianis, qui has inscriptiones picturis apposuiss-
se leguntur: *hic taurus est, haec arbor?* Rogatur denique: *estne*
BASEDOVIUS *historicus fide dignus ac simplex?* ego vero et hic
dissentio. Cicero enim rursus in oratore, *verborum*, inquit, *ratio*
et genus orationis fustum atque tractum, et cum lenitate quadam ae-
quabili profuens prosequendum est. Dicit quis: BASEDOVIUS nun-
quam historiam, literarum monumentis scriptam, componet, quid
igitur impedit, quo minus, in barbariei sordibus et squalore, hi-
storiae peritissimus sit? at vero haec mihi non videtur defensio,
est potius prouentus ingenii, quod incultu et secordia torpescit.
BASEDOVIUM enim scribendi ratio, barbarissimis et soloecismis, iisque
innumeris, referta, satis superque comprobat, eam lectioni au-
ctorum classicorum parum consecrasse temporis. Quomodo fieri
posset, ut, illorum familiaritate vsus, tam hebetis, tamque obtusi
ingenii in illis imitandis esset? qui vero, horum diuinorum anti-
quitatis scriptorum studio abiecto, cultum atque nutrimentum in-
genii neglexit, ex quibusnam fontibus hausit historiae cogniti-
onem? humanitatis disciplina nonne veros et puros historiae fon-
tes aperit? vnde antiquitatum graecarum et romanarum notitia
est perenda? et quid dicam de artibus criticis, quae plurimum ad
historiae scientiam conferunt? nonne illarum seueritas sola ^{exerci-}
citi-

itatione et assiduitate in legendis scriptoribus graecis et latinis, frangitur atque superatur? videas igitur, ex abominanda, et ad nullam elegantiae vrbانيتatisque regulam formata BASEDOVII scribendi ratione necessaria quadam conclusione duci, eum historiae quoque ineptissimum, maximeque expertem esse magistrum. Quibus simul sumtis, quid est, quod, pro comprobanda BASEDOVII doctrina, rerumque philosophicarum, artis oratoriae, et historiae cognitione, eaque accurata et vera, proferas? quod si ea demum exquisita dicitur eruditio, quae non res quasque temere arripit, sed, quae certas, oprimoque ordine digestas, tenet, quae disciplinae, quam profitetur, leges tam cognitatas sibi reddit, vt omnia, quaecumque sint, ad illas referre atque exigere possit, quae denique non e lutulentis riuulis, sed ex ipsis fontibus, ducitur, ego certe de accurata BASEDOVII eruditione dubius atque anceps haereo. *Exeat igitur, sic dicerem, si TAVEMANNVS essem, exeat, Pareu, e scholis! omnes magistri, verae saluti iuuentutis consulentes, ne detrimenti quid capiant sedes religionis, optimarumque artium sanctissimae, te illas relinquere iubent! minime obscura ignorantiae relinquis vestigia, tu ipse non calles ea, quae docere conaris. Hinc philosophiam, quam bene vestitam e tenebris in conspectum hominum te producturum, arroganter promissisti, squalida, lugubri, pulaque toga tectam, in densissimam caliginem detrudis, eloquentiam, artem illam diuinam, quae animis hominum dominatur, cuique tanta est oblectatio, vt nihil hominum aut auribus, aut mentibus, iucundius percipi possit, e folio deiectam, omni ornatu et dignitate priuas, historiam denique, testem temporum, lucem veritatis, vitam memoriae, magistratam vitae, nuntiamque vetustatis, puris fontibus eius aut praecclusis, aut veneno infectis, exsiccas, corrumpis et deprauas, verbo, in bonae Minevuae pectore sicam desigis, barbarus es, et optimus barbariae magister! — Repuerascis!*

Noli mihi subirasci, BASEDOVI, amor iuuentutis in scholis publicis instituendae, non tam postulat, quam exigit feruorem, ne-

C

que

que ego sum TAVEMANNVS, nec tu vnquam eris PAREVS. Quid mihi cum TAVEMANNO? ne quaeras, gloriae tuae peperci, modestiaeque consului, alias P. BYRMANNVM in vitam reuocassem, qui noscine eum? certe haec dixisset: *Qui in tantae grauitatis negotio, quantae nobis liberorum educatio, qua spes patriae et posteritatis vititur, semper visa est, videtur, et videbitur, portentosa arrogancia, omnique pudore amisso, ex incommodis publicis sua comparat commoda, qui vera disciplinae scholasticae emolumenta impedit, et praepostera institutionis ratione scholis detrimentum, non facile reparandum, importat, qui scholas, religionis sanctissimae cultu, humanitatisque elegantissimae cognitione fundatas, manu violenta, conuulsat, et labefactat, qui denique inani eruditionis ostentatione, et magna ignorantiae spiritu inflatus, omnibus scholarum magistris palmam praeripuisse iactitat, istum, qui coli, istum, qui reuerenter haberi desiderat, eum ego P. BYRMANNVS sane non iniquissimum modo, sed plane indignum humanitatis nomine iudico* — PETRE! ne quid nimis, nostrae aetati tu difficilior es, redeas ad umbras, molliter ossa cubent! Perpendamus nunc ipsa praecepta, quibus discipulos continet BASEDOVIUS, vt nihil praetermissum videatur, quo eius, in doctrinis, barbaria conspicua reddatur, atque reprehendatur. Ego tamen iis tantum insisto, quibus in talibus disciplinis vitur, quas ad perfectam et absolutam scholarum institutionem sufficere, existimo. Ordiamur igitur ab arte cogitandi. Magne ARISTOTELES, quam bene tibi est, quod non amplius inter viuos numeraris! poeniteret te indefessi studii, et ingentis laboris, quo, e dialogorum ambagibus, rationis culturam ad disciplinae habitum formamque redegisti, BASEDOVIUS te conuinceret, te nihil aliud, nisi nugae, tractasse! Notiones acutissimus hic veri falsique Censor, vt iam dictum est, reicit, tamen augent et amplificanc cognitionem nostram, tamen distinctam pariunt notitiam, tamen veritas certa et explorata illis plurimum debet. Quae omnia ne sine ratione praedicasse videar, haec tantum breuissime proferre

liceat. Perceptiones rerum singularum, vnius tantum rei memori-
am seruantes, quam angustos, in cogitando, limites ponunt men-
ti, quae, pro insita sciendi cupiditate, hos terminos, vt plura eo-
dem momento percipiat, semper reluctans, transilire cupit! Per-
spicuitatem porro, quam BASEDOVIUS huic idearum formae plane
denegandam censet, ego exinde demonstro, quia in definitioni-
bus, quibus maxima, licet non sola, perspicuitatis vis inest, no-
tae rerum continentur notionibus, et, si credo, veritatem confir-
matam illis notionibus plurimum debere, hoc nemo negabit, nisi
qui falso putet, se ex ideis rerum singularum, certa ratione, posse
argumenta deducere. Neque maiori iure analysin, siue dissolu-
tionem notionum risui iocoque habet BASEDOVIUS, quae quidem
filiolis ipsius, nunquam vero peritioribus, quia haec exercitatio
lumen mentis mirum in modum auget, inutilis erit. Opus
fuit, vt eam exploderet. Nam qui illam caller, non solum mul-
tarum enunciationum, quas profert, fundamentum et consequen-
tiam desiderat, sed etiam rider, quoties BASEDOVIUS, ex infelicis-
sima notionum permixtione, de meris verbis atrociter pugnat.
Haec de notionibus, progrediamur ad principia BASEDOVII in de-
finiendo. Quam egregia haec sint, exemplis, nonnullis tantum,
collustrabo, e. g. notione generis: *illae res ad vnum genus sunt re-
ferendae, quibus commune nomen est, iusti: illa actio est iusta, quae
pacem, amorem, et voluptatem non tollit e societate humana, frau-
dis: fraus est, quae, si nota est omnibus, ignominiam, vel infamiam
contrahit, veritatis: veritas est consensus iudiciorum nostrorum cum
communibus iudiciis humanorum regulis, bonae famae: est honor
communis omnibus hominibus, qui neque pacem, neque foedus rupe-
runt* — haec hactenus, satietas me tenet! In doctrina de iudiciis
desunt iudicia discursiua, siue dianoetica, quae tamen, vt Celeber-
rimus Hillerus, philosophorum recentiorum, eorumque humani-
tatis studii limatorum, facile princeps, (quem, patris loco mihi
venerandum, nunquam sine maxima animi voluptate nomino)

P. I. Curriculi Philosophiae pag. 124. exquisitè monuit, viam ad indaganda rationis sanæ præcepta parant. In arte concludendi nil, nisi argutas ineptias, videt. Probe sanè. Facillima, et brevissima est ratio, qua te expedias, dicas modo: *nugae sunt, atque ineptiae*, non perpendens, te ineptissimum esse, tantæ gravitatis ineptiis si nihil pretii concesseris. Quid igitur commodi affert hæc Logica BASEDOVIANA? num eiusmodi præceptis veræ eruditioni consulitur? quæ principia explicandorum librorum sacrorum ex illis haurit Theologus? quas notiones rerum divinarum, et quidem distinctas, formare discit? unde petet robur demonstrationum pro confirmanda veritate coelesti? quomodo controuersias perspiciet, iisque perspectis, veritatem vindicabit? quantum denique proficiet in eloquentia? Iuris studiosus quam intelligentiam legum exponendarum sibi comparabit? quanta prudentia suscipiet accommodationem legum ad facta? Arti denique salutari operam dans, quanta cautione versabitur in colligendis experièntiis? quanta sagacitate inuestigabit causas morborum? nonne igitur omnes superiores artes barbariei sordibus a BASEDOVIO opplentur? Sed instat: ego prodesse cupio non solum iuuenibus, qui vitæ eruditæ se dare constituerunt, sed illis etiam, qui, literarum studia non profecuturi, aliam honestè viuendi rationem elegerunt. At vero cur manifesta Logices tractandæ peruersitate permittit, futuris literarum cultoribus multas bonas horas perire, longe vtilioribus rebus, quas nunquam pro vetere et inuiti suppellectili contemnent, consecrandas? cur illorum discipulorum, qui ætatem in literis non agent, naturalem illam mentis agitationem sic deprauat atque corrumpit, vt nullo vsu, nullaque exercitatione polita videatur? Iam, quid de placitis BASEDOVII in arte dicendi existimandum sit, ostendam. Quo diutius in ingeniis tractandis versor, eo certius cognosco, quanto plus ingenii facilitate, lectione veterum, salubriter instituta, et exercitatione, iudicio et assiduitate boni magistri gubernata, in eloquentiæ comparandæ

stu.

studio proficiatur, tanto minoris, quam vulgo putetur; pretii ac
que valoris esse praecepta, quae percipiendae huic arti inferuire
creduntur. Iuvenes quidem hac opinione ducuntur, se, eloquen-
tiae praeceptis fideliter memoriae insculpris atque infixis, ipsam
artem, perspicue, ornate, et copiose dicendi, eamque integram,
esse consecutos, sed, quemadmodum musices peritissimum puta-
bunt eum, qui non solum numeros, partesque mensurare, sed et-
iam vocem, manumue illis accommodare sciat, sic suavor illis sim,
vt verum putent, quod SOCRATES apud Xenophontem dicit: *in o-*
mnī re minimum est in studio audiendi, maximum et summum in cu-
ra et solertia exercendi. Sed audiamus oratorem ipsum, Cicero-
nem de Orat. II, 57. *observatio quaedam est earum verum, quae in*
dicendo valent, habes artem oratoriam, quae si eloquentes facere pos-
set, quis esset non eloquens? Hoc vero negari non potest, in quali-
bet arte, ne incerti vagemur, opus esse regulis atque praeceptis,
iisque, si rectam viam et inueniendi, et iudicandi, ostendant, in
eloquentia excolenda, magnam vim esse tribuendam. BASEDOVI
vero praeceptis, quia, grauioribus rebus omissis, in pusillis et ve-
re minutis omne posuit, iuuenum ingenia potius corrumpi, quam
emendari, iudico. Primum enim vehementer errat in eo, quod
Rhetoricam et Logicam doctrinam putat eandem. Mutuo qui-
dem, eoque arctissimo, hae artes constringuntur vinculo, Logices
enim vsus tam late patet, vt nulla ars, quae ad humanitatem per-
tineat, deprehendatur, quae multum illi se debere, neget, perma-
gna tamen Dialecticam inter, atque Rhetoricam, intercedit diffe-
rentia. Quamquam enim ad definiendum, iudicandum, argu-
mentandum, et ordinem inuentorum instruendum, Dialectica o-
ratorem indigere concedo, quia in his omnibus, illius ope desti-
tutus, parum est, quod praestet, habent tamen, vt quilibet rei pe-
ritior iam dudum cognouit, haec omnia suum modum. Amplifi-
cationis enim et exaggerationis ornatu vestita, ab oratore sic pro-
ponuntur, vt parum similitudinis restet, et, verbo vt omnia di-

nam, Logica docet, perspicue et vere dicere, Rhetorica vero ornate et copiose, vt, ZENONE auctore, differant, sicut manus contracta ab expansa. Ex hoc igitur, eoque maxime peruerso, BASEDOVU principio, facili negotio pretium omnium praeceptorum, quae in arte dicendi tradit, statui potest. Ad inuentionem quod attinet, omnia omisit, quorum maxima est in exornando, amplificando, omninoque in eloquentia, vtilitas, hinc, illum si in modo argumentorum tractandorum magistrum sequi constitueris, valde siccus et tenuis eris, in refutando leuis, atque imbecillis, ad delectandum lentus, ac paene frigidus, et ad commouendum ineptissimus. De elocutione, cuius praestantia tanta est, vt, licet res admodum bene subtiliterque excogitatae, et in ordinem, materiae conuenientissimum, digestae sint, tamen, nisi eleganter, venuste, ornate, et copiose eloqui didiceris, oratoris nomine haud dignus sis, de hac, inquam, non opus est, vt multa dicam. Innumera sane, credas mihi non iurato, si lubet, colligere potes, e scriptis BASEDOVII, exempla vitiosae, barbarae, soloecae, peregrinae, inaequalis, vilis, asperae, atque hiiticae scribendirationis, et ex iis, quae subinde attuli, luce clarius est, eum ne minimum quidem de virtutibus elocutionis nosse. Num igitur iniustus et inhumanus censeri mereor, BASEDOVII in arte dicendi praescriptis si veltenuissimum pretium denego? Artem dicendi, si a poesi discesseris, aptissimam puto illi exercitationi, quae in excitando et augendo sensu pulchritudinis versatur, quaque omissa, totius vitae et eruditionis in omnibus rebus, nescio quae, deformitas consequitur. Cuius saporis, quem vocamus, culturam cum plane negligat, et barbaria, inimica rebus pulchris, obruat atque supprimat, quis est, qui partiam studii eo progrediatur, vt oratoria BASEDOVII praecepta magni aestimanda praedicet? Age, restant decreta BASEDOVII in tradenda historia. Tria hic sunt argumenta, quibus vtilitas illorum valde minuitur, primumque cernitur in eo, quod veterem historiam tantum tractat, eamque solum in scholis colendam

clam suadet. Omnia hic silentio praeteribo, quae de cautione fingenda, qua diuisio historiae, in antiquam, et recentiore, est instituenda, quae quidem ob magnas illas commutationes, quibus hae partes historiae a se distinguuntur, firmissimo fundamento nititur, facili vero, et iniqua ratione, accommodari potest. Hoc tantum dicam, non bene consuli iuuenturi instituendae, aliam, alia, si salubriorem putes. Sunt nonnulli, qui recentioris memoriae historiam, ob constantem, et frequentiore utilitatem diuitias argumenti, et suauitatem, veteris historiae monumentis, in scholis, praesferendam censeant, sed non perpendunt, illam ad augendam perspicaciam et certitudinem, ex veteris historiae documentis esse reperendam. Nouae historiae scientia carere non possumus, sed nisi coniuncta est cum antiquitatis studio, haud pauca illi desunt, quae fidem postulent. Neque sanior est opinio illorum, qui pristinorum tantum temporum memoriae in scholis, renouandam suadent. Artium quidem plurimarum, legum civilium, variarum imperii formatum, et populorum origo ex illa potest deriuari, si a sequentium temporum cognitione separatur, mutila, manca, nec satis utilis est. Multa scire potes, quorum exitus latet, notitiamque regnorum, quae iam dudum interierunt, tibi comparas, hodiernorum, et ipsius patriae, status et conditionis expers es, vt praeteritae aetati, non praesenti, viuere videaris. Vniuersae igitur historiae studium scholis certe saluberrimum, disciplinaeque consilio conuenientissimum puto. Quamquam enim, vt quaelibet ars, multa adhuc habet vitia, quae certe nunquam, varias ob causas, omnino emendari possunt, haec tamen commoda, inter multa alia, affert, vt, quia res notatu dignissimas tantum attingit, memoriae subleuandae inseruiat, vt euentuum generis humani conditionem, vno quasi adpectu, cognoscendam proponat, et velocitate quadam, eaque iucundissima, per omnia tempora animum ducat, maxime vero, vt graduum, ad quos hominum emendatio qualibet aetate ascenderit, cognitionem adiuet. Alterum argumentum, quo, praeceptis BASEDOVII historicis omnem
op-

opportunitatem recusandam esse, probo, versatur in eo, quod re-
rum eiusdem aetatis vinculum rumpit. Verbis vix exprimi pot-
est, quantum perspicuitati consulatur, si res, eodem temporis spa-
tio inclusae, serie continente tractentur. Nam, vt breuitati stu-
deam, pressius agendum est, eiusmodi res gestae, aut arcessime
in hunc sunt coniunctae, aut mutuam sibi lucem afferunt. Vin-
culo igitur illarum perfecto, atque diuulso, variae aetates com-
miscuntur, nonnulla tantum ex vnaquaque memoriae mandantur,
ratio, atque ordo euentuum, se excipientium, obscuratur, et o-
mnis cognitio historica redditur inutilis, vt nil dicam de memo-
ria, cui, ex hac aetatum confusione, magna oritur difficultas. Ex
quibusnam denique libris historiam tradendam putat BASEDOVI-
VS? ex solis auctoribus classicis, idque non ex ipsis, sed ex Chro-
stomathiis, de quarum perniciofa et pestifera indole in priori spe-
cimine diximus. Quis vero doctiorum a familiaritate scriptorum
antiquitatis tantopere remotus, aut partium studiis abreptus est,
quin fateatur, multos in rebus historicis, maxime contra scientiam
computandi temporis, a viris illis, alias praestantissimis, commis-
sos esse errores, qui a recentioribus historiae scriptoribus, facta
comparatione, sint emendati? neminem porro tantae facilitatis
puto, vt CASTELLIONIS librorum sacrorum interpretationi, saepissi-
me, ob Hebraeorum, Graecorumque dicendi formas, ne satis e-
leganti quidem, locum inter auctores, qui in scholis sint legendi,
insignem concedat, et, qui SVLPICIVM SEVERVM, AVRELIVM VICTO-
REM IUSTINVM, atque FLORVM, primae institutioni, viles atque
conuenientes censet, is in dilectu ordinando, sapientiae, toties ia-
ctatae, minus consuluisse videtur. Haec de pretio decretorum
BASEDOVII in tractandis rebus historicis. Multa adhuc habeo,
quae aduersus illum moneam, maxime, quod ad exercitationem
poeseos, et artis criticae, cum nonnullis saltem discipulorum, pri-
uatim, instituendam, attinet, quarum alteram in scholis pernicio-
sissimam et superuacaneam, alteram vero ne dignam quidem pu-
tauit.

tauit, quam in artes scholasticas referret. Quoniam vero fines, ta-
li prolusioni constitutos, me iam tranfuisse, video, haec fufficient.

Quae omnia cum sic se habeant, BASEDOVI, quid est, quo a
fufpicionem barbariae reuocatae te liberares? omnia sane, quae di-
cis, et scribis, vt P. BYRMANNVS dicebat, ex insigni ignorantia,
friuola et feroci iactantia fuffulta, proficiscuntur, digna, quae a
peritioribus rei scholasticae, nugis, et inanibus puerorum delecta-
mentis annumerentur. Nam partim ob non condonandam lingua-
rum doctarum negligentiam, partim ob inconsultam, frigidam,
atque ieiunam doctrinarum disciplinam, primum inter eos tibi
vindicas locum, qui, vera et exquisita eruditione propulsa, de
occupandis pristinae barbariae sedibus optime mereantur. Nil
restat, quam vt veniam mihi expetam, pauca tantum de nuperrima,
eaque maxime solezni, et perhonorifica Philanthropii tui
consecratione dicendi, vt habeas, cuius testimonio laudes, quas
literis publicis, pecunia numerata, insertas legi, confirmentur. De
nonnullorum eruditorum praesentia, iure tibi gratulor, mihi aliis-
que nunquam contigit, neque contingeret, esse tam felicibus, vt de
salium frequentia, in nostris examinibus scholasticis, gloriemur.
Exceptos hospitio, tam opipare apparato, et conuiuio tanta o-
pulentia et delectatione conditis, cernissime tibi persuadeas, *Dessauiam*,
urbem amoenissimam, semper esse praedicaturos. Ipsum
vero experimentum, cui nemo, publica auctoritate legatus, inter-
fuit, quodque per omnes ternos dies vix binas horas durauit, eo
maiori honori tibi ducendum est, quo expeditiores pueruli tui,
tabulis feminae parturientis propofitis, omnes quaeftiones, tanta
prudencia tanraque diligentia soluerunt, vt *obstetrices* vel peritiffi-
simas longe multumque superarent. Itaque hoc tantum doleo,
quod discipuli tui, in subducendis summis, iisque vel maximis,
a WOLFFIO tuo in tabula affixa praescriptis, promptissimi, interro-
gati ab auditorum quodam, quot imperiales, conficiantur vno et
quingenta assibus, ignorantia inopinata, fufpicionem experi-
men-

menti compositi et dolosi prudentioribus praebuerunt, et quod tu,
— vir tam conspicui nominis, — primo die, — multa nocte —
ne videatur argumentum ab inuidia! Vale, — respondere, si vis,
liceat, sed lingua latina.

Consilium, quo commotus, ad hanc prolusionem scriben-
dam accesserim, nunc est indicandum. Clemenuissima Summi Nu-
minis cura pro coetu sacro, sub crudelissima Summi Nufan-
da potestatis pontificiae tyrannide olim ingemiscente, Lutheri ve-
ro studio atque feruore, superstitionis abominandae caligine dissi-
pata, fortiter feliciterque vindicato, nonnullos discipulorum no-
strorum, honestae indolis et bonae spei, incitauit, vt in memoria
Renouationis religionis purioris pio animo recolenda publica
Deo immortali gratias agerent. Dicit nimirum

- I. MICHAELIS GOTTFRIED KOERBIZ, Torgauensis, *de i-
gnorantia et superstitione, atrocissimis religionis christianae hosti-
bus*, Oratione latina.
- II. IOANNES CHRISTIANVS WAGNERVS, Neidenfis. Mis-
nicus, *de praecipuis literarum, in religionem christianam, meri-
tis*, Oratione latina.
- III. IOANNES GOTTFRIED FIEDLERVS, Cauertitionfis. Mis-
nicus, *de splendidissimis Lutheri, pro instauranda religione christi-
ana, actionibus*, Oratione latina.
- IV. GOTTHOLD AVGVSTINVS CAROLVS BVIRGERVS,
Neidenfis. Misnicus, *de praestantissimis religionis christianae,
eiusque renouatae, in litteras, officiis*, Oratione latina.

Quos iuvenes vt VIRI ILLVSTRES ET GENEROSISSIMI, EPHORVS
SVMME VENERANDVS ET MERITISSIMVS, SENATVS SPLENDIDISSIMVS, SA-
CERDOTES PLVRIMVM REVERENDI, PRAECEPTORES CLARISSIMI ET PRAE-
NOBILISSIMI, et omnes literarum, adeoque Lycei nostri, AMICI HO-
NORATISSIMI, cras hora II. post meridiem, consueta beniuolentia
audiant, humanissime oro rogoque. P. P. Torgaviae, a. d.
III. Kal. Nouembr. A. R. S MDCCLXXVI.

AB: 155056

VD 18

ULB Halle 3
003 085 112

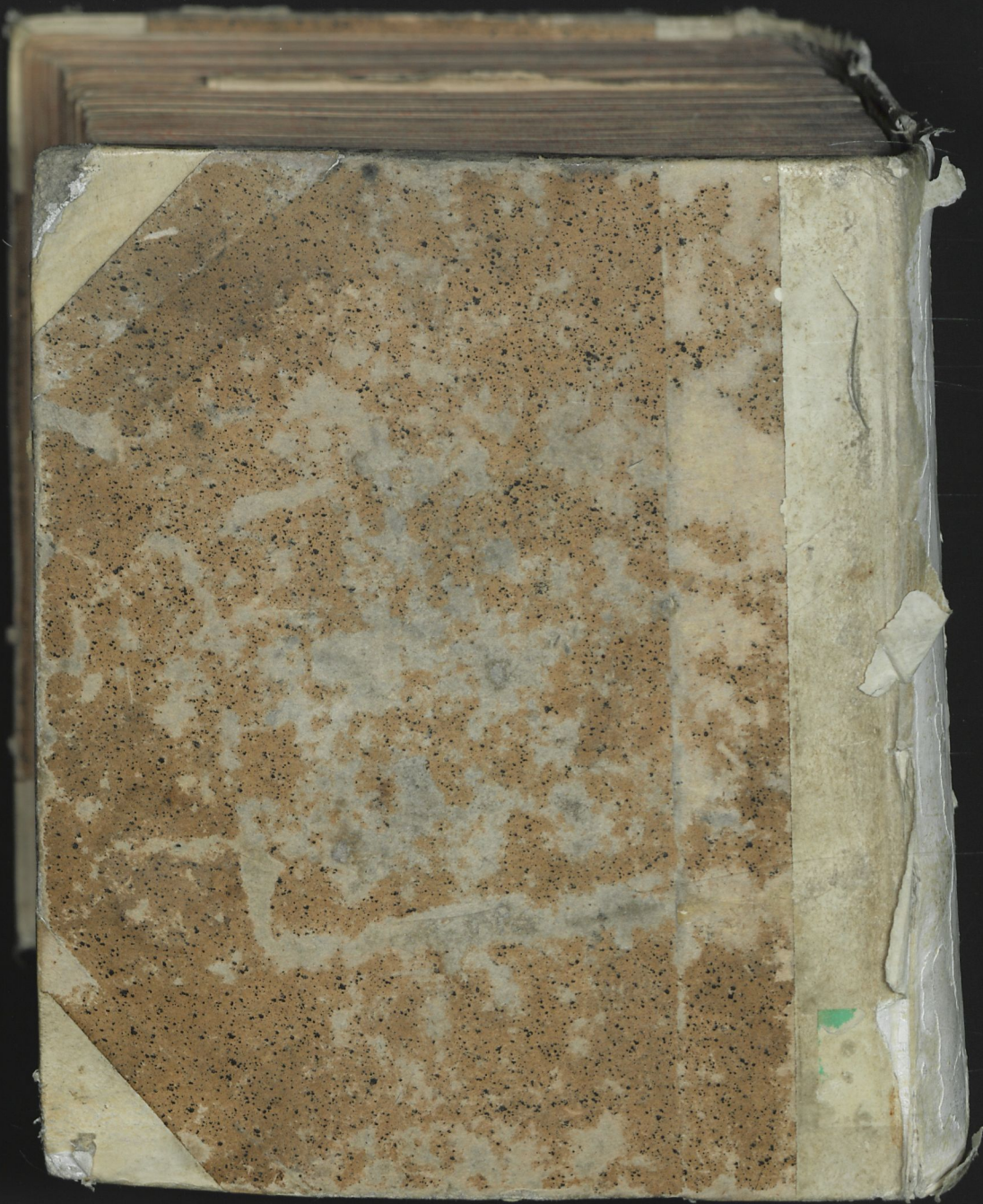

TA → SL
Nov 75 fkt 1

R

VD 17

B

DECL

C

T

B.I.G.

Farbkarte #13

inches

Centimetres

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

TA

59

OVII

RBARIAE

ERIVS

E INSTAVRATIONIS

E SACRO

DAS

VITAT

SINTENIS

RECTOR

DELIANIS.

